

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2020 m. vasario 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Donato Šerno (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Bačkonys“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 10 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Bačkonys“ ieškinį atsakovei akcinei bendrovei „Energijos skirstymo operatorius“ dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl kompensacijos už skirstomųjų tinklų operatoriaus naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais apskaičiavimo tvarkos ir principų, kai nėra sudarytos šalių sutarties dėl tokio elektros įrenginio naudojimo, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės 46 349,28 Eur skolos už naudojimąsi ieškovei nuosavybės teise priklausančia transformatorine su 10 kV ir 0,4 kV skirstykla (toliau – Transformatorinė), esančia Molėtų r., Čiulėnų sen., Poviliškio vs.
3. Ieškovė nurodė, kad atsakovė ilgą laiką (mažiausiai nuo 2000 m.) naudojasi ieškovės nuosavybės teise valdomais lokaliaisiais elektros tinklais, per juos atsakovė perduoda elektros energiją kitiems vartotojams ir kitų asmenų objektams. Elektros energijos perdavimas per ieškovės nuosavybės teise valdomus lokaliuosius elektros tinklus yra atlyginama paslauga, tačiau už ją atsakovė nėra mokėjusi ieškovei.
4. Ieškovė, vadovaudamasi energetikos ministro 2012 m. vasario 3 d. įsakymu [Nr. 1-22](#) patvirtintų Elektros įrenginių bendrųjų įrengimo taisyklių (toliau – Taisyklės) nuostatomis, atliko preliminarinius skaičiavimus ir nustatė, kad metinė elektros energijos perdavimo (skirstymo) kaina (pagal 2017 m. kainas) yra 66 213,25 Eur. Tokią sumą atsakovė privalėtų sumokėti ieškovei. Kadangi ieškovė neturi tikslių duomenų, nuo kada atsakovė pradėjo perduoti (skirstyti) elektros energiją per Transformatorinę, taip pat tikslaus perduotos (paskirstytos) elektros energijos per metus kiekio, tai ji apskaičiavo maksimalų metinį išnaudojimo laiką ($T_m = 2500$ h) ir, atsižvelgdama į labiausiai tikėtiną Transformatorinės pajėgumų naudojimą (apie 70 proc. nuo maksimalios galios), maksimalią perdavimo (skirstymo) paslaugų kainą sumažino ir laikė, jog preliminarai tai būtų 46 349,28 Eur ($66\,213,25 \text{ Eur} \times 0,7$).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. balandžio 11 d. sprendimu tenkino ieškinio dalį, priteisė ieškovei iš atsakovės 555 Eur atlyginimą už 2017 m. laikotarpį, 11 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, kitą ieškinio dalį atmetė.
6. Teismas, priimdamas sprendimą, vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 5 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e3K-7-2-1075/2019](#), kurioje buvo vertinama istoriškai susiklosčiusi situacija, kai elektros tinklų operatorius naudojasi privačių subjektų turtu; eksperto Kauno technologijos universiteto profesoriaus A. M. išvados dalimi, kurioje nurodyta, kad atsakovė eksploatuoja Transformatorinę elektros energijos tranzitui; Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – ir Komisija) 2018 m. spalio 23 d. išvada, kurioje nurodyta, kad, remiantis Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 2 punktu ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 5 punktu, 67 straipsnio 2 dalimi, Komisija reguliuoja elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų ir visuomeninės elektros energijos kainas, nustatydamas kainų viršutines ribas.
7. Nagrinėjamu atveju situacija taip pat nulemta to, kad visas turtas ilgą laiką buvo tik valstybės nuosavybė. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad nėra ginčo dėl to, jog atsakovė, vykdydama perdavimo elektros tinklų operatoriaus komercinę veiklą, neatlygintinai elektros srovės tranzitui naudoja ieškovei nuosavybės teise priklausančią Transformatorinę, o ieškovė, eksploatuodama Transformatorinę, patiria tam tikras išlaidas. Teismas padarė išvadą, kad šiuo atveju yra teisėtas pagrindas priteisti ieškovei iš atsakovės kompensaciją už naudojimąsi ieškovei nuosavybės teise priklausančiu turtu – Transformatorine, tačiau turi būti teisingai nustatyti atlyginimo apskaičiavimo metodai.
8. Teismas nustatė, kad pagal įtvirtintą reglamentavimą nustatant reguliuojamas kainas kiekvienos konkrečios įmonės atveju yra vertinamos būtent tos įmonės būtinosios sąnaudos veiklai vykdyti. Komisija, nustatydamas atsakovės elektros energijos skirstymo paslaugos kainų viršutines ribas,

vertino šios bendrovės patiriamas sąnaudas ir savo išvadoje nurodė, jog šios kainos taikymas kitiems tretiesiems asmenims sąnaudų požiūriu būtų neteisingas ir neobjektyvus, nes neatspindėtų jų patiriamų faktinių sąnaudų apimtį, prižiūrint ir eksploatuojant elektros energetikos įrenginius (ši kaina galėtų būti taikoma tik kaip orientacinė).

9. Teismas, nustatęs, kad Komisija, vadovaudamasi Elektros energetikos įstatymo 67 straipsnio 2 dalimi, Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodikos, patvirtintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2011 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. O3-235 (toliau – Metodika), ir Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 1-127 patvirtinto Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo (toliau – Aprašas), nuostatomis bei nustatydamas atsakovei elektros energijos skirstymo kainos viršutinę ribą, vertino tik atsakovės patirtas veiklos sąnaudas, padarė išvadą, kad ieškovės patirtos išlaidos nėra susijusios su atsakovės tiekiamos elektros energijos skirstymo paslaugos kaina. Ieškovė nevykdė nei elektros perdavimo, nei skirstymo, nei visuomeninio tiekimo veiklos, t. y. ji nėra licencijuojamos veiklos subjektas, todėl jos teikiamų paslaugų kainos nėra reguliuojamos ir nėra derintinos su Komisija.
10. Elektros tinklų ilgis turi įtakos vertinant operatoriaus patiriamas sąnaudas, nes ilgesni elektros tinklai gali lemti didesnes remonto, eksploatavimo sąnaudas, mažesnę elektros tinklų pralaidumą. Dėl to teismas nusprendė, kad nustatoma atsakovės elektros energijos skirstymo vidutinės įtampos tinklais kaina nepriklauso nuo santykio tarp ieškovės elektros įrenginių ir viso tinklo ilgio, t. y. nėra tikslinga ieškovės elektros įrenginių sąnaudas vertinti atsižvelgiant į tai, kokią procentinę dydį atsakovės įrenginių sudaro ieškovės įrenginiai tiek dėl to, jog elektros kaina nenustatoma elektros tinklo metrui, tiek dėl to, kad skaičiuojant naudojama atsakovės sąnaudų bazė, kuri skiriasi nuo ieškovės sąnaudų bazės.
11. Komisijos išvadoje nurodyta, kad elektros energetikos sektorių reglamentuojantys teisės aktai nenustato, kaip turėtų būti vertinamos ieškovės patirtos sąnaudos byloje nagrinėjamu atveju. Komisija pagal kompetenciją neturi vertinti ieškovės patirtų sąnaudų dydžio, tačiau ieškovės patirtos sąnaudos gali būti vertinamos pagal konkrečias jos (o ne atsakovės) patirtas sąnaudas. Taigi ieškovės patirtos sąnaudos galėtų būti vertinamos atsižvelgiant į esminius veiksnius, turinčius įtakos ieškovės patiriamoms įrenginių eksploatavimo sąnaudoms.
12. Komisijos išvadoje pažymėta ir tai, jog teisės aktai, reglamentuojantys elektros energetikos veiklą, neįtvirtina prievolės mokėti už elektros energijos skirstymą naudojantis kitam subjektui priklausančia transformatorine, neapartaria sąnaudų, susijusių su Transformatorinės eksploatavimu, ir pan.; šios išlaidos galėtų būti paskirstytos tarpusavyje sutartu būdu, t. y. susitariant dėl tam tikro mokesčio už įrenginių eksploatavimą, sudarant Transformatorinės naudojimo sutartį, kurioje būtų apibrėžtos bylos šalių teisės ir pareigos dėl elektros energijos skirstomo kiekio ar kt. būdu.
13. Teismas nusprendė, kad ieškinyje nurodytos Elektros įrenginių įrengimo bendrosios taisyklės nustato elektros tinklų, visų tipų laidininkų, elektros aparatų parinkimo, elektros energijos apskaitos ir elektros dydžių matavimo, elektros įrenginių įžeminimo ir apsaugos nuo virš įtampų bei jų bandymų ir matavimų bendruosius reikalavimus, todėl nesusijusios su atlyginimo apskaičiavimo metodų nustatymu. Elektros energetikos sektorių reglamentuojančiuose teisės aktuose nenustatyta prievolė mokėti už elektros energijos skirstymą, naudojantis kitam subjektui priklausančia transformatorine, t. y. nėra skirstomojo tinklo operatoriaus prievolės mokėti vartotojui už elektros energijos persiuntimą. Nesant specialių teisės aktų, reglamentuojančių skirstomųjų tinklų operatorių kompensavimo už naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais tvarką ir principus, galėtų būti taikoma analogija. Kompensacijos dydis apskaičiuotinas pagal analogiją taikant Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 1-202 patvirtintą Naudojimosi vietine bendrojo naudojimo sistema taisyklių (toliau – Naudojimosi sistema taisyklės) nuostatas, kuriose, be kita ko, nustatyta naudojimosi vietine bendrojo naudojimo dujų sistema tvarka ir atsiskaitymo sąlygos, nurodyti mokesčio apskaičiavimo principai. Šių principų taikymui neprieštaravo ir oficialią išvadą teikianti Komisija.
14. Remdamasi minėtomis Naudojimosi sistema taisyklėmis, atsakovė nusistatė panašius kompensacijų skaičiavimo principus bei vadovavosi analogiškų ginčo Transformatorinei įrenginių parametrais, todėl apskaičiavo ieškovei galimą 4743 Eur kompensaciją už naudojimąsi jai priklausančia Transformatorine (nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 12 d.). Atsakovė, siūlydama ieškovei baigti bylą taikos sutartimi, siūlė sumokėti 4743 Eur kompensaciją už 10 metų laikotarpį, tačiau ieškovė atsisakė ir toliau palaikė reikalavimą dėl 46 349,28 Eur skolos už 2017 m. Dėl to teismas nusprendė, kad už 2017 m. ieškovei galėtų būti išmokėta 555 Eur kompensacija (UAB „Bačkonys“ preliminarios kompensacijos skaičiavimai pagal plotą, eilutė „Skaiciavimai“, „Indeksuota suma Eur už 2017 m.“).
15. Teismas siūlė ieškovei tikslinti ieškinio pagrindą ir dalyką (teikti individualius Transformatorinės parametrus ir atlikti skaičiavimus pagal Komisijos aprobuotą metodą), tačiau ieškovė atsisakė naudotis šia galimybe. Todėl teismas, išaiškinęs ieškovei ribojimus apeliaciname skunde kelti naujus reikalavimus bei esant išdėstyti ieškovės procesinei pozicijai, priteisė 555 Eur kompensaciją už 2017 metus.
16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. kovo 10 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 11 d. sprendimą paliko nepakeistą.
17. Kolegija pripažino, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nesivadovavo eksperto Kauno technologijos universiteto profesoriaus A. M. išvados dalimi dėl kainos skaičiavimo, nors pats ir paskyrė šiam ekspertui atlikti ekspertizę byloje. 2018 m. birželio 5 d. teismo posėdžio metu apklaustas ekspertas A. M. nurodė, kad gali paaiškinti tik su techniniais dalykais susijusius klausimus, tačiau „kaip mokėti ir už ką mokėti“ nėra jo kompetencijos klausimas. Nagrinėjamu atveju egzistuojantis teisinis reglamentavimas nustato, kad perdavimo, skirstymo ir visuomeninių elektros energijos tarifų viršutinę ribą kiekvienais metais nustato Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija. Taigi pirmosios instancijos teismas galėjo nesiremti ta dalimi eksperto išvados, kuri susijusi su kainos skaičiavimu.
18. Atsakovė nėra išpirkusi privačių transformatorių, nesudariusi su ieškove sutarties dėl teisėto ir atlygintino eksploatavimo. Kadangi atsakovė neatlygintinai eksploatuoja ieškovei nuosavybės teise priklausančią Transformatorinę elektros energijos tranzitui, tai ieškovei privalo būti atlyginta už naudojimąsi ja pagal teisingai nustatytus atlyginimo apskaičiavimo metodus. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad elektros energetikos sektorių reglamentuojantys teisės aktai nenustato prievolės mokėti už elektros energijos skirstymą, naudojantis kitam subjektui priklausančia transformatorine, todėl taikė teisės analogiją ir vadovavosi energetikos ministro 2010 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 1-202 patvirtintomis Naudojimosi sistema taisyklėmis.
19. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, nustatydamas atsakovei elektros energijos skirstymo kainos viršutinę ribą, vertino išimtinai tik atsakovės patirtas veiklos sąnaudas. Akivaizdu, kad ieškovės patirtos išlaidos nesusijusios su atsakovės tiekiamos elektros energijos skirstymo paslaugos kaina (ieškovė nevykdė elektros perdavimo, skirstymo, visuomeninio tiekimo veiklos), todėl jos teikiamų paslaugų kainos nėra reguliuojamos ir derintinos su Komisija. Kita vertus, Komisija, atsakydama į atsakovės paklausimą, 2019 m. kovo 21 d. raštu nurodė, kad atsakovės siūlomi taikyti kompensacijos (tik vienkarstinio pobūdžio, tiek periodinės kompensacijos) apskaičiavimo principai yra objektyvūs, taip pat taikomi, vadovaujantis Kainų nustatymo metodika, vertinant tinklų operatorių infrastruktūros išlaikymo sąnaudas. Taigi pirmosios instancijos teismas, nustatydamas kompensacijos dydį, pagrįstai nusprendė remtis kaip analogija Komisijos taikoma apskaičiavimo metodika.
20. Atsižvelgdama į Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2019 m. kovo 21 d. rašte pateiktus išaiškinimus, atsakovė teikė ieškovei pasiūlymą susitarti taikiu būdu ir sumokėti 4743 Eur kompensaciją už 10 metų laikotarpį (kompensacija už vienerius metus sudarytų 474,30 Eur). Ieškovė byloje teikė preliminarios kompensacijos apskaičiavimus, atliktus pagal 2017 metų elektros energijos perdavimo (skirstymo) kainas, eilutėje „Skaiciavimai“ nurodydama, kad indeksuota kompensacijos suma už 2017 metus sudarytų 555 Eur. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė priteisti ieškovei 555 Eur kompensaciją už elektros tranzitą.
21. Kolegija pažymėjo, kad ieškovė nepateikė įrodymų, paneigiančių Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos kompensacijos dydžio apskaičiavimo teisingumą. Be to, pirmosios instancijos teismas siūlė ieškovei tikslinti ieškinio pagrindą ir dalyką, tačiau ji nepasinaudojo tokia

galimybė, neteikė teismui individualių Transformatorinės parametrų ir neatliko skaičiavimų pagal Komisijos aprobuotą kompensacijos skaičiavimo metodiką.

22. Kolegija atmetė ieškovės argumentus, kad atsakovės pateikti kompensacijos skaičiavimai nėra paremti teisės aktais, specialistų išvadomis. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2019 m. kovo 21 d. rašte išaiškinta kompensavimo už elektros energijos tranzitą apskaičiavimo tvarka. Šis dokumentas laikytinas oficialiu rašytiniu įrodymu, nes raštas atitinka visus oficialaus rašytinio įrodymo požymius: išvada parengta valstybės institucijos, kuri veikia pagal savo kompetencijos ribas; ji atitinka teisės aktų reikalavimus bei joje pateikta informacija yra pakankama įrodinėjimo dalyką sudarantioms aplinkybėms, susijusioms su ginčo dalyku, pagrįsti. Nesant individualių apskaičiavimų, kurie pagrįstų įmonės ekonomiškai pagrįstas (būtinąs) metines sąnaudas konkrečiai paslaugai teikti, pirmosios instancijos teismas teisėtai rėmėsi atsakovės ir Komisijos atliktais skaičiavimais.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

23. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 10 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 11 d. sprendimo dalį, kuria atmesta dalis ieškinio, ir priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti visiškai. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 23.1. Teismai nepagrįstai nesivadovavo ieškovės pateiktais teisingais ir pagrįstais skaičiavimais, taip pat eksperto A. M. ekspertinėmis išvadomis dėl kainos skaičiavimo. Teismas paskyrė ekspertui profesorui, habilituotam daktarui A. M. atlikti ekspertizę byloje, ir, be kitų klausimų, prašė atsakyti ir į klausimą, ar skirstymo vidutinės įtampos tinklais kaina (0,83 ct/kWh) yra susijusi ir priklauso nuo UAB „Bačkonys“ transformatorinės pastotės dalies, naudojamos atsakovės ESO tranzitui, ir visų atsakovės ESO eksploatuojamų tinklų santykio. Taigi teismui nekilo abejonių dėl šio eksperto kompetencijos ir kvalifikacijos teikti išvadą dėl kainos skaičiavimo, tačiau vėliau teismai suabejojo šio eksperto kompetencija. Net ir pripažinęs, kad yra pagrindas atmesti eksperto A. M. ekspertizės išvadą, teismas privalėjo paskirti dar vieną (papildomą) ekspertizę. Teismai, priteisdami kompensaciją, rėmėsi atsakovės pateiktais skaičiavimais, kurie neparemti nei teisės aktais, nei specializuotomis ekspertizėmis. Nei atsakovė, nei Komisija teismo posėdžio metu nepaneigė ieškovės ir eksperto A. M. ekspertinių skaičiavimų pagrįstumo, teisingumo ir teisėtumo.
- 23.2. Pirmosios instancijos teismo priteista suma (555 Eur) yra maža, neproporcinga ir neteisėtai sumažinta lyginant su ieškinio reikalavimu. Atsakovė be jokio teisinio pagrindo (nesant nei įstatymo, nei sutarties) ir neatlygintinai naudoja fiziniams ir juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausančią turtą. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija savo išvadoje nurodė, jog sąnaudos, susijusios su Transformatorinės eksploatavimu, tarp šalių galėtų būti paskirstytos tarpusavio sutartu būdu, t. y. susitariant dėl tam tikro mokesčio už įrenginių eksploatavimą, sudarant Transformatorinės naudojimo sutartį, kurioje būtų apibrėžtos šalių teisės ir pareigos dėl elektros energijos skirstymo kiekio ar kt. būdu.
- 23.3. Teisės netrukdomai naudotis nuosavybe ribojimas turi nustatyti teisingą bendrojo visuomenės intereso poreikių ir reikalavimų, keliamų pagrindinių asmens teisių apsaugai, pusiausvyrą; turi egzistuoti pagrįstas naudojamų priemonių ir priemonė (kuriai taikant atimamas asmens turtas) siekiamo tikslo proporcingumo ryšys (žr. 2012 m. spalio 25 d. Didžiosios kolegijos sprendimą byloje *Vistinš ir Perepjolkins prieš Latviją*, peticijos Nr. 71243/01, par. 108; 2006 m. kovo 29 d. Didžiosios kolegijos sprendimą byloje *Scordino prieš Italiją* (Nr. 1), peticijos Nr. 36813/97, par. 93). Taigi tiek naudojimosi transformatorinėmis sąlygų nustatymas, tiek teisinis reguliavimas, susijęs su jų įsigijimu, patenka į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio taikymo sritį. Teismas privalo į situaciją pažvelgti iš esmės, atkreipdamas dėmesį į visas svarbias aplinkybes, įskaitant proceso šalių elgesį, valstybės įtvirtintas priemones ir jų įgyvendinimą. Valdžios institucijos turi veikti laiku, tinkamai ir nuosekliai (žr. 2007 m. sausio 9 d. sprendimą *Fener Rum Erkek Liseli Vakf prieš Turkiją*, peticijos Nr. 34478/97, par. 46; 2007 m. gegužės 31 d. sprendimą *Bistrović prieš Kroatiją*, peticijos Nr. 25774/05, par. 35). Atsakovė siekė perimti Transformatorinę neatlygintinai, tam nepavykus nebesiekia jos perimti ir toliau faktiškai naudoja viešajam elektros tiekimui. Neatlygintinai naudodamasi privačia nuosavybe, atsakovė nepatiria naudojimosi tokia infrastruktūra išlaidų, taigi nepagrįstai praturtėja ieškovės sąskaita.
24. Atsakovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, o skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 24.1. Kasacinis skundas paremtas byloje nustatytų faktinių aplinkybių kvestionavimu, o teisės normos, kurios nagrinėjamu atveju net netaikytinos, nurodomos tik tam, kad būtų formaliai sukurta teisės aiškinimo ir taikymo problema. Iš esmės ieškovė nenurodė nė vienos materialiosios teisės normos, kurią būtų pažeidę teismai, taip pat išamųjų teisiųjų argumentų, patvirtinančių teismų padarytą proceso teisės normų pažeidimą.
- 24.2. Bylos nagrinėjimo metu atsakovė paaiškino, kad ji įprastai sutartiniu pagrindu naudojasi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais, per juos tranzitu persiųsdama elektros energiją kitiems vartotojams (sudarius neatlygintinės panaudos sutartį ir savo lėšomis suteikdama kitiems asmenims priklausančių elektros įrenginių eksploatavimo, techninės priežiūros paslaugas, darbus), arba pasiūlo elektros įrenginių savininkams įsigyti šiuos įrenginius teisės aktų nustatyta tvarka. Kiekvienas analogiškas atvejis yra sprendžiamas individualiai, įvertinus abiejų šalių teisėtus lūkesčius, laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo principų. Remdamasi šiais principais, atsakovė dar nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme apskaičiavo ir galimos ieškovei mokėtinos kompensacijos dydį. Teismai iš esmės pripažino jį pagrįstu, argumentuodami tuo, kad elektros energetikos sektorių reglamentuojantys teisės aktai nenustato prievolės mokėti už elektros energijos skirstymą, naudojantis kitam subjektui priklausančia transformatorine, todėl nagrinėjamu atveju gali būti taikoma analogija ir gali būti vadovaujamasi Naudojimosi sistema taisyklėse, nustatančiose naudojimosi vietine bendrojo naudojimo dujų sistema tvarką ir atsiskaitymo sąlygas, nurodytais mokesčio apskaičiavimo principais.
- 24.3. Komisijos išvadoje išsamiai aptarus teisinį reglamentavimą, padaryta pagrįsta išvada, jog Komisija, nustatydamai atsakovei elektros energijos skirstymo kainos viršutinę ribą, vertino išimtinai tik atsakovės patirtas veiklos sąnaudas. Ieškovės patirtos išlaidos nėra susijusios su atsakovės tiekiamos elektros energijos skirstymo paslaugos kaina, ji nevykdo nei elektros perdavimo, nei skirstymo, nei visuomeninio tiekimo veiklos, todėl, apskaičiuojant jai mokėtiną kompensaciją už naudojimąsi jai priklausančia Transformatorine, nesivadovautina teisės aktais, nustatančiais išimtinai atsakovės elektros energijos skirstymo paslaugos kainą. Pažymėta, kad nesant jokio teisės akto, reglamentuojančio kompensavimo už naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais tvarką ir principus, atsakovė nurodė, kad ieškovei mokėtina suma galėtų būti nustatyta pagal jos faktiškai patiriamas Transformatorinės eksploatavimo sąnaudas. Kaip vieną iš galimų ginčo sprendimo būdų tai nurodė ir Komisija savo 2018 m. spalio 23 d. išvadoje, tačiau ieškovė neteikė jokių duomenų apie savo faktiškai patirtas Transformatorinės eksploatavimo sąnaudas, nekiliojamojo turto mokesčių ir kt. Pažymėta ir tai, kad viena iš teismo priteistos kompensacijos dedamųjų yra eksploatacinės sąnaudos, kurios, ieškovei nepateikus jokių dokumentų, buvo skaičiuojamos remiantis sąnaudomis, tenkančiomis to paties tipo įrenginių eksploatacijai.
- 24.4. Atsakovė, remdamasi Naudojimosi sistema taisyklių analogija, nustatė, kad kompensacija už naudojimąsi kitam asmeniui priklausančiais elektros įrenginiais susideda iš: nusidėvėjimo sąnaudų, normatyvinio pelno (investicijų gražos), sistemos eksploatacijos sąnaudų, nekiliojamojo turto mokesčio, eksploatacinių sąnaudų ir infliacijos kompensacijos dedamųjų. Komisija, pritardama atsakovės nustatytiems bendriems tokių kompensacijų apskaičiavimo principams, nurodė, kad atsakovės siūlomi taikyti kompensacijos

apskaičiavimo principai yra objektyvūs, taip pat taikomi vadovaujantis Metodika, vertinant tinklų operatorių infrastruktūros išlaikymo sąnaudas. Teismas, įvertinęs aplinkybę, kad atsakovė, remdamasi pagal analogiją Naudojimosi sistema taisyklėmis, nusistatė panašius kompensacijų skaičiavimo principus bei vadovavosi analogiškų ginčo transformatorinei įrenginių parametrais, pagrįstai pripažino atsakovės apskaičiuotą ieškovei siūlomą individualios kompensacijos dydį objektyviu, tinkamu ir teisingu. Pažymėta, kad ieškove nepateikė individualių skaičiavimų, kurie pagrįstų įmonės būtinas metines sąnaudas konkrečiai paslaugai teikti.

- 24.5. Priešingai nei teigia atsakovė kasaciniame skunde, pirmosios instancijos teismas pagrįstai vadovavosi tik dalimi eksperto A. M. pateiktų išvadų, kitas eksperto išvadas dėl kainos skaičiavimo atmesdamas to pagrindu, jog ekspertas nėra šios srities specialistas. Jo išvados dėl kainos skaičiavimo neturėtų būti vertinamos kaip ekspertinės ar turinčios įrodomąją vertę. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis byloje surinkta rašytinių įrodymų visuma, taip pat vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 185 straipsniu, 197 straipsnio 1, 2 dalimis, 212 straipsnio 1 dalimi, 214 straipsnio 3 dalimi, 218 straipsniu bei suformuota praktika dėl [CPK 218 straipsnio](#) taikymo, pagrįstai nusprendė, jog pirmosios instancijos teismo išvados yra pagrįstos.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl naudojimosi svetimu daiktu atlygintinumo

25. Kasacinio teismo praktikoje yra pabrėžiama, kad nuosavybės teisė yra savininko teisė valdyti daiktą, juo naudotis ir disponuoti. Naudotis daiktu reiškia pritaikyti daikto naudingąsias savybes ir tokiu būdu gauti naudos. Atitinkamai naudojimosi galimybių sumažinimas yra nuosavybės teisių ribojimas. Savininko galimybė naudotis daiktu gali sumažėti nustačius galimybę daiktu ar jo dalimi naudotis ir kitam asmeniui servituto pagrindu (pvz., nustačius kelio servitutą susisiekimui, panaudojus sklypo dalį svetimam pastatui pastatyti, dalyje patalpų įrengus kito asmens įrenginius), apribojus daikto savininko veiksmus (nustačius draudimus, sąlygas vykdyti veiklą ar atlikti tam tikrus veiksmus ir kt.). Tokiu atveju tarnaujančiojo daikto savininkas netenka galimybės visa apimtimi naudotis savo daiktu, jo vertingosios savybėmis. Galimybė naudotis daiktu gali būti sumažinta (sumažėti) taip, kad savininkas apskritai neturėtų galimybės naudotis visu savo daiktu (pavyzdžiui, dėl nustatyto servituto savininkas netektų galimybės naudoti visą žemės sklypą, patalpas, pastatą ir kt.) ar esmine dalimi savininko teisių. Kiekviena konkrečiu atveju reikia nustatyti, ar apribojimai tik sumažina naudojimosi daiktu galimybes, ar iš viso pašalina galimybę naudotis daikto vertingosios savybėmis (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-2-1075/2019 21 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
26. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad civilinių teisinių santykių teisingumo, interesų derinimo, atlygintinumo principai supponuoja servituto atlygintinumo prezumpciją – tarnaujančiojo daikto savininkui turi būti kompensuojami dėl servituto patirti netekimai. Įgydama naudos viena civilinių santykių šalis turi suteikti ekvivalentinę naudą kitai šaliai, nebent šalių susitarimu būtų nustatyta kitaip (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-2-1075/2019 22 punktą).
27. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad servitutas pagal savo prigimtį yra atlygintinis ne tik tais atvejais, kai jis nustatytas teismo sprendimu, bet ir tais atvejais, kai yra nustatytas administraciniu aktu. Taigi servitutas gali būti neatlygintinis tik išimtiniais atvejais, konstatavus tam konkretų pagrindą (pvz., atitinkamą šalių susitarimą) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-59-219/2017 21 ir 22 punktai ir juose nurodyta kasacinio teismo praktika).
28. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad atsakovė AB „Energijos skirstymo operatorius“ naudoja ieškovės UAB „Bačkonys“ nuosavybės teise valdomais lokaliaisiais elektros tinklais, per juos perduoda elektros energiją kitiems vartotojams ir kitų asmenų objektams. Atsakovė elektros energiją perduoda (skirsto) per Transformatorinę (Poviliškio vs., Čiulėnų sen., Molėtų r. sav. (objekto Nr. 460001391)). Ieškove, neturėdama tikslių duomenų, nuo kokių metų atsakovė pradėjo perduoti (skirstyti) elektros energiją per Transformatorinę, taip pat nežinodama perduotos (paskirstytos) elektros energijos metinio kiekio, apskaičiavo, kad maksimali kompensacija už naudojamąsi Transformatorine sudarytų 46 349,28 Eur sumą. Atsakovė bylos nagrinėjimo metu apskaičiavo ir pasiūlė ieškovei 4743 Eur dydžio kompensaciją už 10 metų laikotarpį.
29. Taigi, nors šioje byloje nustatyta, kad atsakovė svetimu daiktu – ieškovės nuosavybės teise valdomais lokaliaisiais elektros tinklais (Transformatorine), per kuriuos perduoda elektros energiją kitiems vartotojams ir kitų asmenų objektams, naudoja ne servituto pagrindu ir todėl byloje netaikytinos servitutą reglamentuojančios materialiosios teisės normos, tačiau aktualus yra naudojimosi svetimu daiktu atlygintinumo principas, pagal kurį, vadovaujantis šios nutarties 25-27 punktuose nurodyta kasacinio teismo praktika, neatlygintinis svetimo daikto naudojimas galimas tik išimtiniais atvejais, konstatavus tam konkretų pagrindą (pvz., atitinkamą šalių susitarimą). Tik nustačius konkretų naudojimosi neatlygintinai pagrindą, atlyginimo už naudojimosi svetimu daiktu, taigi ir jo dydžio klausimas tampa neaktualus.
30. Pažymėtina, kad šioje byloje iš esmės nekilo ginčo tarp šalių dėl naudojimosi svetimu daiktu fakto, taip pat ir dėl atlygintinumo. Esminis šioje byloje nagrinėjamas ginčas kilo dėl atlyginimo už tokį naudojimą dydžio, tokio atlyginimo nustatymo pagrindo ir principų, teisingo atlyginimo principo.

Dėl naudojimosi svetimu daiktu atlyginimo dydžio nustatymo

31. Byloje yra nustatyta ir neginčijama aplinkybė, kad šalys nėra sudariusios sutarties dėl ieškovei priklausančio daikto (Transformatorinės) naudojimo ir atlyginimo už naudojimą apmokėjimo sąlygų. Nustatę šią aplinkybę ir tai, kad nėra specialiųjų teisės aktų, reglamentuojančių skirstomųjų tinklų operatorių kompensavimo už naudojamąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais tvarką ir principus, teismai nusprendė, jog nagrinėjamu atveju gali būti taikoma įstatymo analogija, t. y. kompensacijos dydis galėtų būti apskaičiuojamas taikant energetikos ministro 2010 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 1-202 patvirtintose Naudojimosi vietine bendrojo naudojimo sistema taisyklėse, nustatančiose naudojimosi vietine bendrojo naudojimo dujų sistema tvarką ir atsiskaitymo sąlygas, nurodytus mokesčio apskaičiavimo principus.
32. [CPK 3 straipsnio](#) įtvirtinančio bylų nagrinėjimo pagal galiojančią teisę taisyklės, 7 dalyje nustatyta, kad jeigu nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo materialinį arba procesinį santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius (įstatymo analogija), o jeigu ir tokio įstatymo nėra, teismas vadovaujasi bendraisiais teisės principais (teisės analogija). Pagal analogiją negali būti taikomos specialiosios, t. y. bendrųjų taisyklių išimtis nustatančios, teisės normos.

33. *Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad įstatymo analogija galima esant tokioms sąlygoms: nėra teisės normos, kuri reglamentuotų ginčo santykį; yra teisės norma, reglamentuojanti panašų santykį; yra toks teisės normų reguliuojamo ir nereguliuojamo santykio panašumas, kuris leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad analogijos taikymas yra pateisinamas, t. y. neprieštaraus santykio esmei ir pobūdžiui. Kasacinio teismo praktikoje pirmoji sąlyga aiškinama kaip pozityviosios teisės normos, papročio, teismo precedento ar šalių susitarimo, kuris reglamentuotų ginčo santykį, nebuvimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-123-684/2020](#), 43 punktą ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).*
34. *Ieškovė neginčija, kad specialiųjų teisės aktų, reglamentuojančių skirstomųjų tinklų operatorių kompensavimo už naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais tvarką ir principus, nėra, tačiau savo reikalaujamą kompensaciją už naudojimąsi Transformatorinė apskaičiavo, remdamasi Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. vasario 3 d. įsakymu [Nr. 1-22](#) patvirtintomis Elektros įrenginių įrengimo bendrosiomis taisyklėmis. Šios Taisyklės nustato elektros tinklų, visų tipų laidininkų, elektros aparatų parinkimo, elektros energijos apskaitos ir elektros dydžių matavimo, elektros įrenginių įžeminimo ir apsaugos nuo viršįtampių bei jų bandymų ir matavimų bendruosius, elektromobilių įkrovimo prieigų ir elektros tiekimo nuo kranto vandens transportui įrenginių įrengimo reikalavimus ir elektros energetikos objektų ir įrenginių, kurie vadovaujantis Elektros energetikos įstatymu laikomi kilnojamaisiais daiktais, projektavimo, įrengimo tvarką. Taigi, ieškovė, apskaičiuodama atlyginimo už jai nuosavybės teise priklausančio daikto (lokalinių elektros tinklų (Transformatorinės)) naudojimą dydį, rėmėsi teisės aktu, reglamentuojančiu elektros įrenginių įrengimo reikalavimus, jų projektavimo, įrengimo tvarką, o ne atlyginimo už tokių įrenginių naudojimą skaičiavimo tvarką. Toks teisės aktas negali būti taikomas ginčo teisiniam santykiui pagal įstatymo analogiją, nes jis neatitinka esminių įstatymo analogijos taikymo sąlygų: reglamentuoja santykį, kuris nėra panašus į šioje byloje nagrinėjamo nereguliuojamo santykį, ir (arba) šių santykių panašumas neleidžia daryti pagrįstos išvados, kad analogijos taikymas būtų pateisinamas, t. y. neprieštaraus santykio esmei ir pobūdžiui.*
35. *Nesant specialiųjų teisės aktų, reglamentuojančių skirstomųjų tinklų operatorių kompensavimo už naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais tvarką ir principus, byla nagrinėję teismai, nustatydami kompensacijos dydį, pagal įstatymo analogiją taikė Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 1-202 patvirtintose Naudojimosi vietine bendrojo naudojimo sistema taisyklėse nurodytus mokesčio apskaičiavimo principus. Šios Naudojimosi sistema taisyklės nustato naudojimosi vietine bendrojo naudojimo dujų sistema tvarką ir atsiskaitymo sąlygas, kuriois turi vadovautis vietinių bendrojo naudojimo dujų sistemų savininkai ir dujų įmonės (Naudojimosi sistema taisyklių 1 punktą). Vietinė bendrojo naudojimo sistema šiose taisyklėse apibrėžiama kaip asmeniui (asmenims) nuosavybės teise priklausanči arba jo (jų) valdoma ribotoje teritorijoje įrengta gamtinių dujų skirstymo sistemos dalis, kuria dujos tiekiamos ne mažiau kaip dviem vartotojams, o savininkas yra asmuo (asmenys), kuriam (kuriems) nuosavybės teise priklauso sistema (Naudojimosi sistema taisyklių 3 punktą). Taigi, nustatius, kad ieškovei nuosavybės teise priklauso lokalieji elektros tinklai, per kuriuos atsakovė perduoda elektros energiją kitiems vartotojams ir kitų asmenų objektams, o šios Naudojimosi sistema taisyklės nustato naudojimosi vietine bendrojo naudojimo dujų sistema tvarką ir atsiskaitymo sąlygas, konstatuotina, jog egzistuoja šios nutarties 32 ir 33 punktuose nurodytos įstatymo analogijos taikymo sąlygos: teismų taikytos Naudojimosi sistema taisyklės reglamentuoja panašų santykį ir yra toks teisės normų reguliuojamo ir nereguliuojamo santykio panašumas, kuris leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad analogijos taikymas yra pateisinamas, t. y. neprieštaraus santykio esmei ir pobūdžiui.*
36. *Ieškovė teigia, kad jai teismo priteista suma (555 Eur) yra maža, neproporcinga ir neteisėtai sumažinta, lyginant su ieškinio reikalavimu; atsakovė be jokio teisinio pagrindo ir neatlygintinai naudoja jai nuosavybės teise priklausančią turtą. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija savo išvadoje nurodė, jog sąnaudų, susijusių su Transformatorinės eksploatavimu, tarp šalių galėtų būti paskirstytos tarpusavio sutartu būdu, t. y. susitarant dėl tam tikro mokesčio už įrenginių eksploatavimą, sudarant Transformatorinės naudojimo sutartį, kurioje būtų apibrėžtos šalių teisės ir pareigos dėl elektros energijos skirstomo kiekio ar kt. būdu.*
37. *Kasacinis teismas konstatuoja, kad, nesant tarp šalių sudarytos sutarties dėl vienai iš jų priklausančio daikto naudojimo tvarkos, sąlygų ir atsiskaitymų už naudojimąsi bei vienai iš šalių kreipiantis į teismą dėl atsiskaitymų, atsiskaitymų dydį nustato teismas, vadovaudamasis įstatymu, o nesant konkrečius teisinius santykius reglamentuojančių teisės normų – taikydamas įstatymo analogiją, kaip yra nagrinėjama atveju, bei vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais ([CPK](#) 1, 7 dalys).*
38. *Bylą nagrinėję teismai, nustatydami atlyginimą ieškovei už naudojimąsi jai nuosavybės teise priklausančia Transformatorine, be kita ko, vadovavosi išvadą šioje byloje teikusios Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2018 m. spalio 23 d. išvada, kurioje konstatuota, jog ieškovė nėra licencijuojamos veiklos subjektas, todėl jos teikiamų paslaugų kainos nėra reguliuojamos ir nėra derintinos su Komisija. Komisijos išvadose taip pat pažymėta, kad ieškovės patirtos išlaidos nėra susijusios su atsakovės tiekiamos energijos skirstymo paslaugos kaina; ieškovės patirtos sąnaudos gali būti vertinamos pagal konkrečius jos patirtas sąnaudas, o ne pagal atsakovės sąnaudas; ieškovės patirtos sąnaudos galėtų būti vertinamos, atsižvelgiant į esminius veiksnius, turinčius įtakos, nulemiančius ieškovės patiriamas įrenginių eksploatavimo sąnaudas.*
39. *Pirmosios instancijos teismo sprendime pažymėta, kad ieškovei buvo pasiūlyta tikslinti ieškinio pagrindą ir dalyką (teikti individualius Transformatorinės parametrus ir atlikti skaičiavimus pagal Komisijos aprobuotą metodą), tačiau ji atsisakė naudotis šia galimybe. Šių aplinkybių ieškovė neginčija.*
40. *Bendroji įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė yra ta, kad kiekviena šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ar atsisakymus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių [CPK](#) nustatyta tvarka nereikia įrodinėti ([CPK](#) 178 straipsnis). Įrodinėti turinčias reikšmės civilinėje byloje aplinkybes (įrodinėjimo dalyką) yra šalių ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų teisė ir pareiga. Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, išskyrus [CPK](#) nustatytas išimtis. Taigi, ieškovės teiginiai dėl priteistos sumos neproporcingumo bei neteisėto sumažinimo, lyginant su ieškinio reikalavimu, jai nepateikus jokių įrodymų, kad priteista suma nepadengia jos patirtų ginčo įrenginių eksploatavimo sąnaudų, neturi nei teisinio, nei faktinio pagrindo.*

Dėl eksperto išvados vertinimo

41. *Ieškovės teigimu, teismai nepagrįstai nesivadovavo eksperto A. M. ekspertinėmis išvadomis dėl kainos skaičiavimo: teismui nekilo abejonių dėl šio eksperto kompetencijos ir kvalifikacijos teikti išvadą dėl kainos skaičiavimo, tačiau vėliau teismai suabejojo šio eksperto kompetencija. Net ir pripažinęs, kad yra pagrindas atmesti eksperto A. M. ekspertizės išvadą, teismas privalėjo paskirti dar vieną (papildomą) ekspertizę.*
42. *[CPK](#) 218 straipsnyje, reglamentuojančiame eksperto išvados įvertinimą, nustatyta, kad eksperto išvada teismui neprivaloma ir įvertinama pagal vidinį teisėjo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu byloje esančių įrodymų ištyrimu; tačiau teismo nesutikimas su eksperto išvada turi būti motyvuojamas bylos sprendime arba nutartyje. Papildoma ekspertizė gali būti skiriama, jeigu eksperto išvada yra nepakankamai aiški arba neišsami ([CPK](#) 219 straipsnio 1 dalis).*

43. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad teismo nutartimi paskirtos ir įstatymo nustatyta tvarka atliktos ekspertizės išvada yra laikoma specialia įrodinėjimo priemone – eksperto išvada ([CPK 177 straipsnio](#) 2 dalis, 216 straipsnis). Pripažįstama, kad ekspertizės akte esantys duomenys pagal jų objektyvumą dėl tiriamojo pobūdžio prigimties ir gavimo aplinkybių paprastai yra patikimesni už kituose įrodymų šaltiniuose esančius duomenis. Tačiau eksperto išvadai, kaip įrodymų šaltiniui, [CPK](#) nenustatyta išankstinės galios, teismui ji nėra privaloma ir turi būti vertinama pagal vidinį teismo įsitikinimą kartu su kitais byloje esančiais įrodymais ([CPK](#) 218 straipsnis). Vidinis teismo įsitikinimas dėl eksperto išvados turi susiformuoti visapusiškai, išsamiai ir objektyviai ištyrus visus byloje esančius įrodymus. Tai reiškia, kad įvertintini įrodymai, kurie patvirtina ar paneigia ekspertizės akte ir eksperto išvadoje esančias aplinkybes, o atliekant šį vertinimą atsižvelgiama į visų įrodymų tikslumą, detalumą, išsamumą, patikimumą, prigimtį ir kitas svarbias aplinkybes, sudarančias pagrindą eksperto išvadą vertinti kaip patikimą įrodymą arba priešingu atveju motyvuotai spręsti, kad eksperto išvados yra nepagrįstos ir teismas jomis kaip įrodymais nesivadovaus. Konkretūs faktiniai duomenys, gauti ekspertinio tyrimo metu, gali būti atmetami kaip įrodymas (kritiškai įvertinti), jei manoma, kad jie nepagrįsti, nepatikimi ar turi kitokių trūkumų. Kritiškai vertinti eksperto išvadą ar jos dalį galima tada, kai ekspertizės turinys prieštarauja, kai išvados neišplaukia iš tyrimo eigos, kai išvada pateikta dėl to, dėl ko tyrimas neatliktas arba jis atliktas neišsamiai, ir kitais panašiais atvejais, kai kyla pagrįstų abejonių dėl ekspertinio tyrimo eigos ir rezultatų. Taip pat ekspertizės duomenys gali būti atmetami tada, kai jie prieštarauja kitiems bylos įrodymams (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 29 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-40-403/2020](#) 32 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
44. Pirmosios instancijos teismo sprendime nurodyta, kad teismo paskirtas ekspertas Kauno technologijos universiteto profesorius A. M. pateikė išvadą, joje nurodė, kad atsakovė eksploatuoja Transformatorinę elektros energijos tranzitui. Kitas eksperto A. M. išvadas dėl kainos skaičiavimo teismas atmetė, nurodydamas, kad ekspertas nėra šios srities specialistas.
45. *Apeliacinės instancijos teismo nustatyta, kad 2018 m. birželio 5 d. teismo posėdžio metu apklaustas ekspertas A. M., teikdamas paaiškinimus, nurodė, kad gali paaiškinti tik su techniniais dalykais susijusius klausimus, tačiau „kaip mokėti ir už ką mokėti“ nėra jo kompetencijos klausimas. Atsižvelgdamas į tai, kad teisinis reglamentavimas nustato, jog perdavimo, skirstymo ir visuomeninių elektros energijos tarifų viršutinę ribą kiekvienais metais nustato Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, apeliacinės instancijos teismas nusprendė, jog pirmosios instancijos teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, turėjo pagrindą nesiremti ta dalimi eksperto išvados, kuri susijusi su kainos skaičiavimu.*
46. *Ekspertizė yra skiriama nagrinėjant bylą kylantiems klausimams, reikalaujantiems specialių mokslo, medicinos, meno, technikos ar amato žinių, išsiaiškinti. Ekspertu gali būti skiriamas asmuo, turintis reikiamą kvalifikaciją išvadai duoti. Ekspertas turi teisę atsisakyti duoti išvadą, jeigu jis mano, kad pateikta jam medžiaga yra nepakankama išvadai duoti arba pateiktas klausimas viršija jo kvalifikaciją ar kompetenciją ([CPK 212 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 214 straipsnio 3 dalis). Taigi, bylą nagrinėję teismai, nagrinėjamoje byloje nustatę, kad teismo paskirtas ekspertas kainos už naudojimąsi ieškovei nuosavybės teise valdomais lokaliaisiais elektros tinklais (Transformatorinė) klausimu neturi reikiamos kompetencijos (neturi specialių žinių šiuo klausimu), neturėjo teisinio pagrindo minėta išvados dalimi remtis ir ją grįsti procesinius sprendimus dėl bylos esmės.*

Dėl bylos procesinės baigties

47. Teisėjų kolegija, remdamasi šioje nutartyje išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė ir aiškino materialiosios teisės normas, reglamentuojančias kompensacijos už skirstomųjų tinklų operatoriaus naudojimąsi kitiems asmenims priklausančiais elektros įrenginiais apskaičiavimo tvarką ir principus, tinkamai nustatė ir įvertino svarbias kilusiam ginčui išspręsti faktines bylos aplinkybes bei padarė šiomis aplinkybėmis bei teisės normomis pagrįstas išvadas dėl kompensacijos dydžio. Kasaciniame skunde išdėstyti argumentai nesudaro pagrindo daryti priešingas išvadas ir (ar) pripažinti skundžiamus sprendimus neteisėtais. Todėl skundžiamas apeliacinės instancijos sprendimas paliekamas nepakeistas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

48. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis, 98 straipsnio 1 dalis). Ieškovės kasacinis skundas atmetas, todėl iš jos turėtų būti priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas atsakovei. Tačiau atsakovė neprašė priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, neteikė duomenų apie jos patirtas išlaidas. Dėl to atsakovės naudai nepriteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 10 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaite

Donatas Šernas